

V torek,
četrtak in saboto
izhaja in velja:

Za celo leto	7 for. 50 kr.
" pol leta	3 " 80 "
" četrt leta	2 " — "
" mesec	— " 70 "
Po pošti:	
Za celo leto	9 for. 50 kr.
" pol leta	4 " 80 "
" četrt leta	2 " 50 "
" mesec	— " 90 "

SLOVENEK.

"Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!"

Nar. pesem.

Oznaniła.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; večje pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

St. 103.

V Celovcu v torek 18. decembra 1866.

Tečaj II.

VABILO.

Ni dolgo, kar je "Ilirski Primorjan" pisal, da laški časniki rastejo v Terstu iz zemlje kakor gobe po dežju. Koliko da hodi po našej slovenskej zemlji nemških časnikov, pričajo naše kavarne in gostilnice pa tudi še druge hiše dosti jasno. Le slovenskih časnikov imamo mi Slovenci le komaj za največjo silo in potrebo. Kdaj neki pride tisti srečni čas, ko ne bomo mi Slovenci branili več ptujega prosa, svojega pa prepuščali vrabcem? Ravno zdaj se bliža spet novo leto in ponuja lepo priliko, naj Slovenci pokažemo v djanju, da smo se zavabili slovenske zavesti in navzeli slovenskega duha. Slovenci popustite ptujo robo in skrega duha. Slovenci popustite ptujo robo in poprimite se svoje domače! Nasprotnikov naših je grozno veliko, prijateljev in podpornikov naših pa je le pičla mera. Zatorej je pa za to malo peščico dolžnost tem večja in tem sveteljša, naj si ti napenjajo vse žile in delajo na vso sapo.

"Slovenec" sme reči, da je storil in delal, kolikor je le premogel. Po volji, ki se je od več strani glasila, začel je celo trikrat na teden izhajati in si priskerbel čisto nove pismenke, da bode na svitlo hodil v lepejši, okusnej obliki. Tudi si je poiskal novih in krepkih pomagancev, ki mu pošiljajo za vsak list izvirne dopise iz Dunaja, Prage, Gradca, Ljubljane in Karlovca pa tudi dopise iz vseh pokrajin naše Slovenije. Ni nam žal po vseh teh darovih, po vsem trudu in prizadevanju, — naj pa tudi Slovincem ne bo žal po tistih goldinarjih,

ki jih darujejo v podporo edinega političnega časnika v slovenskem jeziku!

"Slovenec" ostane v duhu, kar je bil dozdaj: branitelj in zagovornik slovenskega naroda in njegovih svetih pravic. Resnico bo godel na vse strani, akoravno dobi včasih gosli za ušesa: Pravica in resnica mu bode tudi zanaprej črez vse! Geslo mu bode: Vse za Avstrijo, pa tako Avstrijo, v kateri živajo vsi narodi enake pravice, kakor tudi vsi nosijo enake butare. —

"Slovenec", ki izhaja v torek, četrtak in saboto, velja:

Brez pošte	za celo leto	7 gld. 50 kr.
"	1/2 leta	3 gld. 80 kr.
"	1/4 " 2 gld. — kr.	
" mesec	" — gld. 70 kr.	
Po pošti	za celo leto	9 gld. 50 kr.
"	1/2 leta	4 gld. 80 kr.
"	1/4 " 2 gld. 50 kr.	
" mesec	" — gld. 90 kr.	

Prosimo prav lepo, naj nam stari prijatelji in podporniki tudi zanaprej zvesti ostanejo, pa tudi novi naj se pridno oglašajo in sicer vsaj do konca tega meseca, pa v frankiranih listih. Božja pomoč!

Vredništvo.

Naši deželni zbori.

Koroški. Minuli petek, to je 14. t. m., je stala adrešna debata na dnevnem redu. Na galeriji, ktera je drugemale prazna, zbralo se je precej poslušalcev moškega in ženskega spola. Najpred poprime za besedo

Toda Slovan se ni hotel niti turškemu fatalizmu, niti nemško — madjarski omiki, niti ruskemu panslavizmu brez upora udati in darovati. Še enkrat je poskušal svoje moči, — in milostljivi Bog mu je pomagal! — Vzdignila se je najpoprej na srbskih gorah junaška podoba Črnega Jurja, in je pokazala svetu, da kraljevič Marko še živi. Začetek se je tamkaj storil, in je upanje Slovanov potrdil, da je v majhni Srbiji seme položeno k velikemu slovenskemu kraljestvu, ktero bodo prej ali slej — naj sovražniki naši ob tem tudi jeze počijo! — ustanovilo se na Bosporu.

Tudi Poljsko se je vzdignilo, in sicer večkrat; zmiraj sicer nesrečno, toda zmiraj neoplašeno, polno upanja na prihodnost. In kakor hitro so se tudi najnovejše vstaje zadušile, vendar so svetu pričale, da nemška omika še ni mogla Poljakov ponemčiti.

Slovani ogrskega kraljestva, zvesti kakor zmiraj, niso se vzdignili, in tudi "kraljestvo ilirsko," s svojimi zvestimi, vedno zatiranimi Jugoslovani, ktero je junak našega stoletja, Napoleon I., ustanovil, ostalo je mirno, in se je kmalo razrušilo. Toda ime je ostalo. Ljudevit Gaj ga je hranil in ga vedel porabiti — kakó? vé vsak Slovan, kateri je leto 1848 prestal, kateri vé o nemškem iz Zagreba pregnanem banu Hallerju, in o njegovem namestniku Rajačiču kaj povedati. Še zviti Meternih je pri tej nadomestitvi krčevito se smejeti moral!

Slovani v drugih krajih avstrijskega

poročevalec dr. Luggin in naznanja, da je za to izvoljeni odbor sklenil, nasvetovati tako adreso, ktera sedanjaj vladi naravnost pove, kaj misli in kako sodi deželni zbor o politiki njenej; dalje tako adreso, ktera povdarja to, naj se vlada sporazumi in spravi z Ogri tako, da ti le dovolijo, naj se skupne državne zadeve parlamentarično obravnujejo; in slednjič tako adreso, ktera jasno in kratko tirja, naj se spet vpelje ustavno življenje in delovanje.

To nam jasno kaže, da so vse nemške adrese osnovane po enem istem kopitu in so ena drugej podobne kot jajce jajcu. Vse najpred tožijo, kolika nesreča in sramota nas je zadela; kako slabo da se godi v Avstriji na vse strani; kako globoko da je vse propadlo; kako da Avstriji žuga nevarnost, da razpade in konec vzame in še več tacihi znanihi jeremijad in oglajenih fraz. Vseh teh žalostnih razmer je kriva sedanja vlada, ki je ustavno delovanje odpravila! Ni je pomoči za vse te nesreče in nevarnosti, kakor le v februarnelem patentu in državnelem zboru! Vse to naj se pri priči oživi in v djanje vpelje, — potem bode vse dobro!

Za adreso so se vzdignili znani vitezi februarnelega patenta in nemške hegemonije. Najpred baron Herbert; za njim žl. Čabušnik, ki se po navadi nemških sanjačev in pesnikov še vedno ziblje v nemških sanjarijah: "Avstrija je nemška in ima nalogo širiti nemško omiko"; za tem poprime za besedo dr. Stieger, ki posebno to povdarja, da je po Avstriji djano, ako se ne ponovi spet ustavno življenje, se ve da v duhu februarnelega patenta; — slednjič govorita še v ravno tem duhu dr. Aiche-

cesarstva, posebno Čehi, so še mirnejši bili. Pri teh in sploh pri vseh Slovanihi ste stoletno zatiranje in strupena omika že toliko storile, da so se reveži še le vprašati morali, ali res že niso Nemci postali? da so v svoji preteklosti dokazov iskati morali za svojo sedanost! Vendar tudi Čeh ni obupal; in ker v novem času ničesar ni veljal, iskal je samega sebe v starem času; in ker je videl, da sonjegove močirastrosene, poskusil jih je šteti: — "Slovani so se šteli" — zavpil je Kolár — "in našli so, da jih je v Evropi največje število!" — In res! koliko nas je Slovanov? Po računu slavnega našega Šafarika nas je blizo 80 milijonov!

Tega računa so se prestrašili Nemci in Madjari; in zopet so zgrabili za svoje orožje, za omiko! "Nemška in madjarska kultura je v nevarnosti," kričali so v omikani Evropi, "za resničnimi zahtevami Slovanov se skriva strašna pošast ruskega panslavizma, in car išče skozi podonavske planjave poti v Carigrad." — Drugi so se hoteli tolažiti, da je ta strah pred Slovani le prazen in dozdeven; "slovanstva, rekli so, da ga nikjer ni, razun v nekterih bukvah nekterih "slavomanov"; in kakor je Meternih Italijo imenoval geografičen (zemljepisni), tako so ti nesrečneži imenovali Slovanijo leksikalni (slovarski) izraz. Niso pač mislili, da med tem, ko je Nemčija ravno v bukvah konec vzela, bode Slava iz bukev vstala! —

Besednik.

Slovani — trpini!

(Spsal: D. Š.)

(Dalje)

Rusija je sicer tudi nekdaš slovenska bila, in nje priprosti prebivalci so še sedaj Slovani; toda njene vladarske osebe so že davno ptujega rodu, in čudno, čudno! — sorodne z najhujšimi sovražniki slovanstva, z Nemci in Madjari. Zakaj Fini so bili Susdalski knezi iz Wlodzimira na Klamzi, ki so pozneje Moskovsko kraljestvo, in pravemu Slovanu tako ptujo željo do vednih osvojevalnih vojsk ustanovili. Hči nemškega Anhalškega vojvoda bila je tista Katarina, ki je Poljsko delila, in nemški rod: "Holstein — Gottorp", poseda sedaj ruski prestol. Zatorej tudi finko — gotorpski despotizem pravega slovanstva nič manj ni sovražil, nego nemško — madjarski: še celo prekosil ga je, ker je iznajdel grozne muke ali martre. Ako Slovanov ni mogel, kakor Nemec in Madjar, v imenu omike in svobode zapeljivati, vendar si je prizadeval, v imenu nezedinjene grške vere jih mamiti. Ruski panslavizem še ne želi vseh Slovanov zedinjati v en se med seboj ljubijoči in podpirajoči narod, ampak vse Slované več ali manj porusiti (rusificirati). To vidimo v najnovejšem času na Poljskem! —

neggin Ebner, med kterima posebno poslednji sedanji vladi kaj debele in tople, pa že po drugih dež. zborih slišane levite bere.

Za adreso se potegne samo poslanec Breyha. Kaj jasno je dokazal, da septemberski manifest nam ni nesrečne vojske natvezel, da ni davkov in plačil tako povišal, da ni Avstrije v tako nevarnost pahnil, — timveč vse to izvira iz drugih vzrokov. Nevedni in neumni vojskovodji, od državnega zbora l. 1865 poterjena kupčijska pogodba, posebno pa napčna dozdanja politika — to so tiste matere, ki so nam porodile vsa zla. Dalje pravi Breyha, da adresa solze cedi zavoljo tega, da je Avstrija stopila iz nemške zveze; on pa tega ne more obžalovati. Slednjič se mu dozdeva, da je adresa spisana v dualističnem duhu; on se pa dualizmu zoperstavlja na vso moč, kerta postavlja Madjare nad druge ogerske narode in jih zatira pa tlači. — To je kaj resnična in moška beseda in tem več vredna, ker je g. poslanec popred vedel, da se bode zameril dež. zboru in galeriji. H koncu je baron Schluga, cesarski namestnik, ugovarjal proti temu, kar se je sedanji vladi očitalo. Njegove dokaze smo pa tudi že brali po časnikih.

Pri glasovanju se je nasvetovana adresa sprejela brez vse premembe; zánjo so glasovali vsi poslanci, le baron Aichelburg, Breyha in bar. Schluga ne. Pri seji niso bili poslanci: knezoškof, Železnik, Švab in Steinberg.

Kar sta govorila v štajerskem zboru naša poslanca Herman in dr. Razlag, kar so govorili česki poslanci v Pragi, vse to velja tudi proti naši adresi. Le zoper to moramo mi v imenu koroških Slovencev posebej in krepko protestovati, da se adresa prederzne pred presvitlim cesarjem nas Slovence zatajiti. Nas Slovencev je na Koroškem 118.000 duš, ki prebivamo po 117 čisto slovenskih in po 13 namešanih farah, ki plačujemo zvesto svoje davke in dajemo svoje sinove v vojsko. Nas Slovencev sam presvitli cesar ni pozabil, ker nam je oktobersko diplomu in februarni patent poslal tudi v slovenskem jeziku, kateri pismi se obe hranite v deželnem arhivu. Mi torej protestujemo zoper besede, ki se nahajajo v adresi: „Das alte deutsche Reichsland Kärnten itd.“ Da nas Slovence, ki nas je več kot tretjina vseh prebivalcev na Koro-

škem, dež. zbor čisto prezira pri svojem delovanju, da se obnaša kot zbor čisto nemške dežele, to nas sicer boli pa malo briga. Tega pa ne moremo in ne smemo z mirno vestjo prenašati, da nas v pismu do samega presvitlega našega cesarja še v misel ne jemlje. Kakšen duh pa v deželnem našem zboru veje, priča to, da se zoper tako neresnično in žalivno besedo ni vzdignil in pritožil nijeden poslanec! Tudi na Češkem je le tretjina prebivalcev nemškega rodu. Pa vendar Čehi, tisti Čehi, kterim se narodna prenapetost in zaslepljenost tako rada na vsa usta očita, nikoli českega kraljestva niso še imenovali „slavisches Reichsland“. In tudi Bog prenesi, ko bi bili to kdaj storili; pritožb in razsajanja zoper „čehizovanje“, „pobenclejevanje“, „böhmische Uebergriffe“, „čehische Dickschädel“ in kar ima nemškutarski slovár tacihih lepih besed več, bi ne bilo ne konca ne kraja! Kje je torej ravnopravnost, braterstvo, zmernost in pravičnost? „Česar nočeš, da bi se tebi ne storilo, tudi ti drugim ne delaj!“ — Pa o teh zadevah z našim zborom govoriti, pravi se bob ob steno metati! Res, še je dosti takih ljudi na svetu, ki svoje krive poti ne čutijo, preden si glave ne strupijo!

Istrijski. V seji 7. t. m. je dr. Vidulič vladinega zastopnika vprašal, ali je vlada volje kaj storiti, da bi se pri društvu tržaškega „Lloyda“ kaj na bolje obrnilo, kar zadeva vožnjo, kupčijo, sprejemanje domačih pridelkov i. t. d., kar vse se ne godi v pravem redu in deželi v prid. Vladin zastopnik g. pl. Klinkowström se na to vzdigne ter pravi, da ne more na vse to brž odgovoriti, ker ne ve vseh okoliščin in zaštev iz glave (!), in da za zdaj le to reči zamore, da omenjeno društvo vsako leto sproti svoje račune izdaja in da je z vlado in društvom posebna pogodba sklenjena. Mi smo pač radovedni, kam se bo še to društvo obrnilo, ker domače reči bolj zanemarija, tuje pa, ker je v viših glavah večidel poitalijančeno, menda podpira. Dr. Vidulič še sporoča prošnjo prebivalcev na malem Lošnju, naj bi se ondodna pomorska šola po sedanjih potrebah razširila. — V eni poprejšnjih sej je tudi zbornica dovolila g. dr. Kandlerju v Terstu za njegov trud za stran starinskih preiskav v Istriji 1000 gld.

Iz Gradca. — i. (Adresna debata.) V pondeljek 10. t. m. je bila v štajerskem deželnem zboru adresna debata. Če je tudi njej odveč bila. Arnulfova zveza se je ponovila: Nemci so si z Madjari delili slovanstvo; en del naj bi zedinjena Nemčija, drugi del pa Hungarija „osvobodila.“ Pa primaruha! Avstrijski Slovani niso hoteli kar tako hitro namenov svojih osrečevalcev sprejeti. Gotovo, in razprave slovanskega shoda (kongresa) v Pragi so to pričale; tudi oni so hoteli edinost, tudi oni so želeli svobodo, toda svojo, samolastno, ne pa nemške ali madjarske. Slovanska edinost!! Slovanska svoboda!! Take besede so se glasile, tako krivoverske kakor slovansko evangelje in slovanska omika!! Teytov in Arpadov sin sta se strašno togotila nad takim predrznim krivoverstvom. „Kje je Hrvaško?“ vprašal je slovanski odpadnik Košut. „Kaj hočejo Čehomani?“ vpil je gospod žl. Rohav v „Augsb. Allgem.“ — „Jelač je unij,“ Čehi so veliki izdajavci Nemčije“, ponovil je ta. In zares, kdo more to razumeti, da se Hrvatje niso hotli pomadjariti, ko jim je to vendar Košut, tak demokrat, zapovedal; — da se Čehi niso hotli ponemčiti, ko jim je vendar gospod žl. Rohav rekel, „da se jim bodo spomini njih preteklosti pustili, in da se jim še celo upanje mogoče prihodnosti ne bode vzelo!“ Da, — naj razumi, kdor zamore, jaz ne morem — da, da, gospod žl. Rohav je celo obljubil, da se Slovanom ne bodo vzeli ne spomini ne upanje!!

(Dalje pride.)

vsak že popred vedel, da se bode adresa, že prej po tukajšnih časnikih razglašena, brez spremembe odobrila, vendar se je zbralo toliko poslušalcev, da je bila galerija vsa natlačena.

Potem ko je dr. Kaiserfeld, spisatelj adrese, kot poročevalec dotičnega odbora prebral adreso, ki je skoz in skoz dualistična, kajti ona zahteva pred vsem, naj da se takraj Litave skliče državni zbor, Madjarom pa da se dovoli, kar želijo, — poprimeg. posl. Herman za besedo. Nočem pa njegovih besed obširneji ponavljati, ker njegov in dr. Razlagov govor sta vredna da ju „Slovenec“ cela priobči svojim bralcem. — G. Herman ne more pritrditi tožbam o žalostnem stanju Avstrije vsled dogodbe zadnjega časa. Nesreča, ki je zadela Avstrijo, ima tudi dobre nasledke. Avstrija pahnjena iz nemške zaveze bode primorana iskati moči v svojih narodih, ne pa, kakor je dosedaj delala v svojo pogubo, v zunanjih nemških zvezah. Njena politika naj bode zanaprej avstrijska, naslanjajoča se na princip narodnosti, ki se je skazal letos na Laškem in Nemškem. — On pravi nadalje, da ni resnica, kar pravi adresa, da je letošnja nesreča plod septemberskega manifesta in sedanjega ministerstva.

Čudi se gospodom, ki so za adreso, kajti ravno isti gospodje so bili l. 1861 nasprotniki ogrskih pravic in g. poročevalec je še lani rekel, da dvalizem pelje ali k absolutizmu ali k razpadu države. Pa če tudi bi vsi poslanci glasovali za adreso, štajersko ljudstvo vendar ni dvalistično. On protestuje zoper postopanje deželnega zbora v imenu Slovencev, ki so sicer pripravljeni prelivati s Nemci svojo kri na bojiščih, pa tudi zahtevajo, da se njih glas posluša tudi v političnih razpravah.

Končaje svoj govor, ki je trajal $\frac{3}{4}$ ure, reče: „Mi Slovenci ne spoznavamo ožega državnega zbora; kajti med enoto države in samovlado dežel ni prostora zanj. Da se je med njegovim govorom slišalo dosti „oho-klicev, razume se; donela mu je pa kakor tudi dr. Razlagu živa pohvala v galeriji, kar je primoralo g. deželnega glavarja, ki sicer molči, kedar se nemškim poslancem na galeriji „bravo“ kliče, opominjati galerijo, da nima glasu.“

Po g. Hermanu poprime za besedo gosp. Rechbauer, kateri ima vedno nalogo sirovo robo Kaiserfeldovo obdelovati in olikati s svojimi frazami, v kterih je on mojster, kakor nihče drug.

Da je s septemberskim manifestom zares zginil mir, narodi med kjer dozda se ni bilo nesloge, kakor pravi adresa, hoče dokazati s tem, da se Herman in Razlag potegujeta pri vsakej priliki za narodne pravice.

Največa žalost je za Nemce, da se je Avstrija pahnila iz Nemčije; edino to ju tolaži, da ne na veke. On graja sedanjo vlado, da nič ne stori za omiko itd. Gosp. Hermana, ki je djal, da ima slovanski narod nalogo pomladiti Evropo, zaverne, pozivljaj se na postopanje Rusov s Poljaci, in na postavo, ki sili Nemce na Češkem učiti se češki itd. *)

Dalje brani nekdanji oži drž. zbor in posebno sebe, da bi bil kedaj podpiral vlado nasproti Ogom. Sprava z Madjari se mu dozdeva neobhodno potrebna po vsakem pogoju, ter opominja končno poslance, naj soglasno sprejmejo adreso.

Dr. Razlag brani v mirnem pa moškem govoru Slovence, kterim je načelo: „Ljubi svoj narod, spoštuj vsakega ptujega“, — zoper natolcevanje, kakor da bi oni kalili mir. On ovrže dvalizem, ter objavi svoj program, rekši da je centralist za skupno državno zastopstvo o skupnih zadevah, avtonomist

*) Kako pa so nemške vlade postopale po l. 1849 z nemškimi demokrati? In kakšna liberalnost je to, da se Slovincem še ne daje prilika, le malo se v srednjih šolah izurjati v svojem maternem jeziku? Pis.

*) „Timeo Danaos, et dona ferentes“.

pa. za vse drugo, kar gre posameznim deželam. Rechbauerju, ki je očital Slovanom, da ne privoščijo Nemcem zvezati se s svojimi brati, med tem ko sami zaveznikov iščejo, n. p. v Zagrebu, odgovarja, da so se v Zagrebu sicer pogovorili kot bratje se boriti, toda ne zoper notranje, ampak zoper zunanje sovražnike, in da Zagreb še nikakor ni Lipsik, Vajmar ali Frankobrod.

Drže se adrese dokazuje pozamezne njene pomanjkljivosti ter reče, da nikakor ni zadovoljen z njo.

Zdaj poprime za besedo vladin zastopnik g. vitez Neupauer; kajti tudi letos kakor pri lanskej adresnej debati ni bilo c. k. namestnika v zbornico. V njegovem govoru je bilo sicer dosti besed, a jedra prav nič. Le tista adresa se mu zdi prevdarjenja vredna, ki ne sodi samo po vspehu, ampak ki tudi ne prezira faktorjev in dogodb, za katere vlada nič ne more; in veli, ali bi zbornica ne dolžila vlade poznej, da se je prenaglila, če bi, drže se pota, ki ga jej kaže adresa, na nagloma skušala spraviti se z Ogri, pa bi jej ta sprava potem spodletela?

Poslanca dr. pl. Neupauera žali to, da se od slovenske strani vedno toži zaradi germanizacije, kajti take tožbe utegnejo še bolj ovirati spravo med narodi, na kar mu dr. Razlag odgovori, da se Slovenci ne pritožujejo zoper germanizacijo, ki nadvladuje z močjo večje omike, kakor zoper tisto, ki se sistematično vriva po šolah in uradnih. (Konec pride.)

Hrvaški. V tem zboru je adresin odbor v sredo t. j. 12. t. m. predlagal zboru svojo adresu, ki se ima cesarju poslati. V odboru, ki je štel 12 poslancev, glasovalo jih je 10 za adresu, samo Stojanovič je drugo adresu predlagal, Bogovič pa nasvetoval, naj se hrvaški zbor ne peča o državnopravnih zadevah, predno ogerski zbor svoje pravde z vlado ne dožene. Poglavitne misli priporočene adrese, ki bo gotovo tudi od celega zbora sprejeta — 90 poslancev med 116 bode glasovalo za njo — so: Avstrija, zdaj rešena svojih italijanskih in nemških skrbi, naj zdaj samo vse svoje delovanje na notranje zadeve obrača; Avstrija, ako lih v hudih stiskah, bode vendar tudi to prestala, porok temu so avstrijski narodi. Proti Ogrom se adresa na §. 42 leta 1861 opira, proti vladi pa na leta 1527 — volitev prvega Habsburžana za hrvaškega kralja — 1712 — pragmatično sankcijo — in 1848 — na državopravno samostalnost trojedne kraljevine. Adresa spozna tudi skupne zadeve, ki se morajo pri odgovornej centralnej vladi reševati po zastopnikih vseh kraljestev in dežel avstrijskih. Februarini patent se v adresi čisto zavrže. Adresa, da se zedinjenje z vlado želi, pravi dalje, da se nikakor ne more poprej o tem pogovarjati, preden da se Hrvaško in Slavonsko z Dalmatinskim in granico ne združi in preden da se odgovornost deželne vlade ne vresniči. — Jedrnata je adresa in Hrvatje so lahko ponosni, da imajo moč take politične zmožnosti v svojem deželnem zboru — adresa ta je čisto federalistična: Živili bratje Hrvata! —

Iz Prage. — n. (Adresna debata). Adrese, ki se pošiljajo od narodnih zastopnikov svitlemu vladarju, so navadno kratke, pa saj tudi ne morejo biti tako obširne, da bi obsegale vse tožbe in želje naroda in poleg tega se navadno gleda na oglašene besede in izbrane izraze, da bi celota imela eno spodobnost in dvorljivost, ki se pri tronu tirja. Drugači je pa z adresno debato. Tu govornik naravnost izreka svoje mnenje o politiki vladni in o položaji zemlje; tu se more in mora sreča ali nesreča, za ali nezadovoljnost naroda izreči naravnost, da se razun vladarja in vlade tudi ostali svet seznanj s položajem ktere koli naroda. Adresa je podobna kazalu knjige, iz kojega sicer vemo, o čem je v bukvah govorjenje, toda ako hočemo knjigo bolj natančno spoznati, moramo jo prebrati. Tako tudi iz adrese spoznaš, v kateri razmeri stoji

narod proti vladi, toda ako hočeš izvedeti, kako misli, kam meri njegovo delovanje, moraš seznaniti se z adresno razpravo ali debato.

Mi Slovenci smo, kar se politike tiče, s Čehi najbolj v zvezi. Naša dolžnost je tedaj skrbno opazovati, kako počenjajo Čehi v tem oziru, in v čemur za dobro spoznamo hoditi za njimi, ali pa razumno obračati na naše razmere. Govori, ki so se čuli v zbornici kraljevskega mesta Prage pri adresini debati, so tako važni, da mislim, da spolnim domovinsko dolžnost, ako jih obširneje podajam Slovincem, zlasti ker bi utegnili širiti in povzdigovati politično izobraženje ljubih mi rojakov.

Prvi se je oglasil proti nasvetu večine odboro (narodne) poslanec hebske kupčijske zbornice, prešnji finančni minister pl. P l e n e r. On popisuje žalostni položaj Avstrije in deva se ve da vse to na račun razpustu ožega državnega zbora.

Zanimivo je bilo zlasti to, da je v začetku svojega govora prav goreče spodbijal dvalizem in kmalo potem pa trdil, da se mora proti Ogrom postaviti predlitavski državni zbor.

Za njim govori poslanec T o n e r za nasvet večine. On je v nekterih oddelkih z adreso menjščine zadovoljen. Prav mu je, da toži menjščina, da vlada ni kar nič pre naredila v pravosodji, da ni nič pospeševala narodnega izobraženja, da so naše finančne pomere strahotne itd. Alinikakor ne more vznati vzrokov, ktere menjščina za to navaja in da bi bila vsega tega kriva le sedanja vlada. Vse to je stara dedščina. Prav tako in še huje je bilo pod prešnjim ministerstvom. Potem opravičuje sedanjo vlado s tem, da tudi ni imela odveč časa kaj večega izvršiti, ker kmalo po 20. sept. so se jeli zbirati nad Avstrijo gromonosni oblaki, iz kterih se je pri Kraljičnem gradu huda toča vsula. In kdo pa je napodil te oblake na obzorje avstrijsko? Če jih ni ravno zbralo, jih je pa gotovo zbirati pomagalo prešnje ministerstvo. Vladarjev zbor v Frankobrodu je izbudil sumljivost Prusije in ko je naša vojska šla v Sleswik-Holštajn, je pač vsak neučen človek vedel, kaj iz tega priti mora. Očitajo se septembrovemu manifestu one žalostne prigodbe nedavnih časov. Ali bi imeli znabiti boljše vojskovede, ko bi bil uno jesen zboroval prešnji državni zbor, in ali bi bile pruske puške menj morivne? Trdi se, da bi se z Ogri že porazumili, ko bi svečanova ustava ne bila prišla ob veljavo.

Da res je nekoliko, imeli bi mi zdaj dvalizem! Tudi mi hočemo odgovorno vlado toda ne po februarjevem patentu. Mi smo se pritoževali koj, ko je prišla ta listina na dan, šli smo pa vendar v „reichsrath“ in zapustili smo ga še le tedaj, ko smo že veliko bridkega skusili; ko so nam svete reči državnemu zboru služile v posmehovanje. Jaz voščim, da hodimo z našimi nemškimi deželani po eni poti, ali ta pot ni tista, ki jo kaže adresa menjščine.

Za Tonnerjem povzame besedo dvorni svetovavec dr. Tašek ter primerja sedanje ministerstvo s prešnjim in daje prešnjemu prednost.

Za njim govori od slovanske strani dr. Trojan in očituje adresi menjščine zlasti to, da se ne zmeni nič za pravice ože domovine, dežele česke. Potem govori za popolno vojskino povračilo in dokazuje na to, da je zlasti centralizem kriv sedanjih žalostnih časov. Centralizem je zamoril moči českega kraljestva in cele države podpiran od dveh velikih armad, armade vojakov in uradnikov, kterima je bilo za reservo dano še lepo število tajnih policajev in vohunov. Izločitev iz Nemčije je najsrečnejša prigodba našega časa. Ali imajo znabiti samo Ogri pravico tirjati uravnajo in porazumljenje, ali nima ravno te pravice tudi kraljestvo česko, ki je ravno tako, tako, kakor Ogrosko prostovoljno, se podvrglo hiši Habsburški? (Dalje pride.)

Slovenske dežele.

Iz Celovca. (Kaj bo z Ogri? poslanec Železnik †; Prošnje za nemške šole.) Deakov predlog je od vseh odborov sprejet; kaj pa stori deželni zbor? Ali ga bode vzel v pretresovanje, preden dobi Ogerska svoje ministerstvo, ali ne? Naj se pa zgodi to ali uno, to je gotovo, da se mora sklep ogerskega zbora postavnim zastopnikom takrajlitavskih kraljestev in dežel predložiti; tako tirja cesarska beseda septemberskega manifesta. Ni mogoče verjeti, da bi sedanje ministerstvo v ta namen sklicalo oži zbor februarnega patenta, kakor silijo centralisti, dvalisti in avtonomiisti. Zatorej terdimo, da to imenitno delo pride kot vladin predlog pred novizvoljene deželne zbore prihodnjega leta. Vlada ne more in ne sme preslišati krepkega in tehtnega glasu, ki so ga za federalizem izgovorili deželni zbori v Pragi, Zagrebu, Lvovu in še tudi po drugih zbornicah. — 14. t. m. je v Celovcu umrl Jakob Železnik, nadzornik grof-Eggerjevih posestev, pervosednikov namestnik kupčijske zbornice in dež. poslanec. Rajni je bil 76 let star, in je slovel za učenega in zvedenega, za delavnega in za blagor koroške dežele kaj vnetega moža. Bil je po rojstvu „Slovenec“, po duhu in delovanju pa Nemec; l. 1848 je celo v Frankobrodu delal nemško politiko. 17. ob 1/23 popoldne smo ga kaj slovesno pokopali; vsi grof Eggerjevi uradniki, rudarski in fužinski delavci so prišli k pogrebu. Naj v miru počiva! — Deželni naš zbor ima že v sredo poslednjo sejo; pa še menjka nekaj prošenj za nemške šole od nekterih takih far in občin, ki jih kak nemškutarski grajščak, fužinar ali župan na uzdi derži. Dozdaj so se še le oglasile štiri fare: Žihpolje, Porače, Dholica in Sveče. Dež. zbor je teh prošenj kaj vesel, posebno ga je prav po otročje veselilo, da so pod prošnjo Sveške fare tudi brali tri imena Einspieler in še celo ime Andrej Einspieler. Tudi Tonček si igra s svojim lesenim konjičkom in Micika s svojo čecho! Pa pustimo te drage otročarije in le kličimo znane aposteljne nemške kulture, da časa ne zamudijo. Gospodje: Nagele, Sternfeld, Stockert, Apriesnik in Ehrlich, podvizajte se s svojimi prošnjami, da zlatega časa, ko so vrata v nemška nebesa še odpertá, ne zamudite. Za božjo voljo le en sam den je še! —

Izpod Špika 10. dec. 1866. † V našem kraju se narodna zavest jako verlo zbuja. Večina prebivalcev je vneta za narodno reč. To so dobro pokazali pri volitvi srenjskih zastopnikov. Razun dveh so vsi čisti narodnjaki, in na čelu teh stoji za narodno reč še posebno vneta župan. Spisuje večidel vse po slovensko, samo na okrajno vradnijo pa menda še nemško. Zakaj tako, ne vem. —

Imamo pa vendar še nektare, kterim je domača reč še hud tern v peti. Ti namreč so se naserkali na ptujem vse zveličavne kulture, ter le vse ptuje hvalijo, domače pa grajajo in zaničujejo, in pravijo, da bomo le takrat še le popolnoma srečni, kadar nas sprejme velika Nemčija v svoje krilo. Taki reveži so le milovanja vredni, ker si od sovražnikov srečo in blagostanje obetajo. Menda ne vedo, da, če ovca med volkove zaide, jo raztergajo. — Na tacega moža sem tudi zadnjič v Kranji na stari Pošti nalletil. Obedovala sva opoldne oba pri enej mizi. Govorila sva od nesrečne vojske na Češkem. Rečem mu, da je to dobro, da ne spadamo več k pokojnemu nemškemu bundu; pa zdaj sem ga tako razsrdil, da je začel vdrihati grozovito po Slovincih, zabavljaj je ta kulturonosec tako „omikano“, da bi se bila gotovo mati Tevtonija razjokala nad njim, ko bi ga bila slišala, da jo tako „omikano“ zagovarja. Med drugimi ogerdivnimi besedami je tudi djal:

Kdor nemško ne zna
Za osla velja!!!

Po njegovih besedah so tedaj vsi Francozi, Angleži, Slovani i. t. d., kateri ne govorijo nemški, osli!! Pridi tedaj kraljica Valhala, vzemi tega nemškutarja in vse njemu enake, in nesi jih v naročje matere Tevtonije, če res tako mило zdihuje po njih, kakor si oni domišljujejo. Mati Slava Ti bo hvaležna, ako ji populiš ljuliko iz med pšenice!

Tega moža, kateri se grajščak imenuje, si je srenja v P za župana volila. Dobro, da hoče županovati med Slovenci, ktere tako zelo čerti. Morebiti jih bo pa v same Nemce predelal, da bodo potem vsaj ljudje! Iz tega se pa tudi vidi, kako je treba našim ljudem poduka v srenjskih rečeh, da si volijo take župane, kateri res za njih srečo in blagostanje skerbé, ter v resnici opravljajo svoje dolžnosti.

H koncu naj še omenim dogodnice, ki je vredna javnosti. Kmet iz Č. T. V. si je za neko pravdo najel doktorja. Doktor mu je za to opravilo prav po dohtarsko rajtal, ter mu čez denarje, ki mu jih je kmet za to plačal, naredil prejemno pismo, toda brez postavnega štempeljna. Kmet, prebrisana glava, videvši neštempeljano prejemno pismo, si misli: Jest moram za pisma štempeljne plačevati, ali doktor mi bo pa brez štempeljane pobotnice denarje poterjeval. Tega pa ne!

Gre k okrajni finančni straži, in jej to naznani. Tam so mu rekli, da bo doktor za to 1. gld. 30 kr. globe plačati moral.

Glejte ga kmeta, prebrisanca, kako se maščuje nad doktorjem, kateri mu rajtengo nekoliko preveč osoli!

Od hervaške meje. §. (Slovenščina tu kaj.) Pošiljam nekoliko društvenikov za družbo sv. Mohora, ktere sem nabral z velikim trudom in prizadevanjem, pa jih ni ogromno število, le štirje so, pa nič več! Res je to celo majhno število, ali za ta kraj jih je bogme dosti. — Tu smo na hervaški meji, le pet minut imamo do Kolpe, ktera nas od naših sorodnih hervaških bratov loči. Kdo bi tedaj ne pričakoval, da je tu slovenščina ali prav za prav domači jezik v najlepšem razvitju in cvetju? Ali kdor tako misli, presneto se moti. Kdor v ta kraj pride, misli si gotovo, da je kam gori v „rajh“ prišel, ne pa na hervaško mejo! Okrajni naš urad je ves kranjsko-nemški; iz njega ne dobiš nikoli slovenskega dopisa ali poziva, vse se le nemški uraduje. Zalostno! Ako mu kdo slovenski dopiše, dobi tudi, pa ne slovenski, temuč nemški odpis. Da, gg. uradniki so v domačem jeziku tako izurjeni, da še slovenskih imen prepisati ne znajo! Ako pišeš n. pr. Malič, prepisal ti bo uradnik Malič; ako pišeš Benetič, načečkal ti bo Bentschicht. Evo vnetih in vernih domačinov! Le en sam uradnik je naroden, namreč g. Ivan Gruden pri davkariji, ki je vnet in neprestrašen domačin. Slava mu! — Izmed občinskih predstojnikov mi je spet le eden kot naroden znan, in ta je predstojnik občine Dragotuške, ki uraduje po domače in ima tudi občinski pečat slovenski. Od nekega občinskega pisarja, rojenega štajarskega Slovence, bom pa drugokrat nekaj smešnega pisal. Zdaj to zategadel odlagam, ker si mislim, da se bo vendar spokoril, da tako ne bom prisiljen, prav kosmate o njem pisariti, zakaj po tem pripetljeju mi je že večkrat zagotovil, da je vnet domačin, akoravno v djanju nasprotno kaže. Čuden mož! — Kar prosto ljudstvo tiče, nič kaj se svoje narodnosti ne zaveduje; ni čuda, ker je bila šola pred nekimi leti skorej čisto na nemški podlagi osnovana. Duhovščina je tu razun nekterih večidel narodna, ravno tako tudi učitelji. V ta kot kranjske dežele prihajajo časopisi slovenski: „Slovenec“, „Danica“, „Novice“, in „Učiteljski Tovarš“ — dosti za en kotichek pri Kolpi.

Ptuje dežele.

Rim. 12. t. m. so zapustili francoski vo-jaki večno mesto. Namesto njih so prevzeli papeževi vojaki mestne in druge straže. Od kakega punta še ni bilo nič slišati. Francosko cesarico pričakujejo za gotovo te dni v Rim. Ali bo pa tudi res prišla ali ne, tega še ne vemo za gotovo povedati.

Španska. Ministerstvo je vojakom ostro prepovedalo pečati se s politiko, ker to ni njih dolžnost. Najbrže bo zdaj spet nekaj časa mir, zlasti ker so sumljivi in nezadovoljni ljudje večidel iz dežele pregnani. — Kraljica je prišla z velikim spremstvom 11. t. m. na Portugalsko.

Mehiko. Od Maksa se še nič prav ne more zvedeti, kje da je zdaj, — prej ko ne pa je že na poti v Evropo, ker Amerikanci niso volje odjenjati, temveč z vso silo nato ženajo, da se „tujci“ iz Mehike spravijo!

Turčija. Kakor se zdaj kaže, bode Turčija kmalo na vseh krajih gorela. Srbija zahteva energično, naj zapusté Turki srbske trdnjave — če ne z lepo, pa z grdo! Albanski katoličani so že vsi na boj pripravljeni in čakajo le še ugodnejšega vremena, ravno tako tudi v Epiru in Tesaliji itd. Da bi jim skorej rešitve dan napočil!

Razne novice.

* Iz Ljubljane: Ravnokar je prišla na svitlo slovenska maša: „Pred Bogom“, vredjena za orgle in petje. Zložil jo je marljivi učitelj mestne glavne šole g. L. Belar. Dobiva se na prodaj po 40 nov. kr. pri njem samem ali pa pri vredništvu „šolskega Tovarša“. Naj bode priporočeno to delo posebno vsem učiteljem in pevcem po deželi!

* Novo predelana pravila ljubljanske hranilnice je deželno predsedstvo že predložilo državnemu ministerstvu, da je potrdi.

* Znani naš domači malar, g. Anton Karinger, je izdelal — kakor piše „Laib. Ztg.“ — zopet dve veliki in lepi sliki, ktere hoče menda tudi poslati v Pariško razstavo. Ena kaže bistriško dolino pri Kamniku, druga pa Kotarski zaliv v Dalmaciji, in ste neki obé prav izvrstno in umetno izdelane.

* V nedeljo 16. t. m. bila je v korist pogorelcov stražinskih večerna zabava ali „soirée“ v gostilnici pri slonu. Igrala je glasba 7. topničarskega polka in je namenjen ves čisti donesek omenjenim pogorelcem.

* „Slov. Glasnik“ za m. december nam donša najprej v vezani besedi: „Pesem“, zl. Fr. Levec; v nevezani ali prosti pa: „Hči mestnega sodnika“ (konec), sp. J. Jurčič; „Značaji iz življenja našega naroda“ (konec), sp. Fr. Kočvar; „Slov. podnarečje na Primorskem“, sp. Fr. Zakrajšek; „Črtice iz življenja na kmetih“, sp. Andrejčekov Jože; „Narodne stvari“, nabral M. Valjavec, in slednjič „Vabilo na naročbo“ in „Kazalo“. — Kar se „Vabila“ tiče, je pomniti to, da ostane „Glasniku“ notranja razredba snovi in cena, kakoršna je bila dozdaj, na obliki se bo pa „Gl.“ povečal in po mnogostrani želji trikrat v mesecu (5., 15. in 25. dne) na pol pōli največje (regalne) osmerke na svitlo prihajal in da mu je mnogo najboljših slov. pisateljev obljubilo krepko podporo z mnogovrstnim pripovednim in podučnim berilom v vezani in nevezani besedi. Naročnina znaša vkljub večim stroškom za celo leto s poštnino vred 3 gld., za Celovec pa 2 gld. 70 kr. Učenci srednjih in viših šol ga morejo vsa-cih 10 iztisov, pod enim naslovom prejemanih, po znižani ceni polletno za 12 gld. dobivati, ako svojo naročnino, če ni mogoče prej, vsaj v prvi polovici m. februarja opravijo. — Naj torej naš edini lepoznavski list najde po vseh straneh zadostne duševne in materialne podpore, da bo tudi dalje, kakor doslej, biti mogel podpora slovenskim pisateljem in slovenski književnosti, in sicer

tolikanj bolj, ker si neutrudljivi naš g. Janéžič vse mogoče zanj prizadeva. Slovenci, podpirajte ga torej po svoji moči!

* Dež. kor. zbor naučne naprave podpira tako le: za kmetijske prednašbe 150 gld.; — učeniku franc. jezika 250 gld.; — učeniku italijanskega jezika 250 gld.; — učeniku štenografije 50 gld.; — c. k. gimnaziji za šolske potrebe 105 gld.; — mestnej občini za realko 1000 gld.; naravo-zgodovinskeje museji 1050 gld.; — zgodovinskemu društvu 500 gld.; obertniškemu društvu 315 gld.; — telovadskemu društvu 200 gld.; zavodu za gluhomutce 500 gld.; napravi za male otročiče 105 gld.; — društvu za podporo ljudskih učiteljev 500 gld.; — mašinskeje šoli 1000 gld.; — evangeljskeje farnej šoli 100 gld.; — učiteljskemu semenišču 400 gld., torej vkupno: 6475 gld.

* 12. dec. popoldne je umerla bogata pa že nekaj let slepa posestnica dobrosloveče gostilnice: „Pri zlatem medvedu.“ Prav lepo so jo bili na oder položili, izbo kaj krasno okinčali in vso mertvaško postelj s svilo in pajčolanom prepregli, — kar se nek čern trak vname in ko bi trenil, stala je vsa izba v ognju. Merliča so komaj iz ognja rešili, oblačil se je plamen pa že bil lotil. Dobro, da se ni zgodila večja nesreča.

Vabilo družbe sv. Mohora za l. 1867.

Z novim letom se prične osmo leto družbine delavnosti po novi osnovi; zato vabi družbin odbor vse Slovence brez razločka stanú, spola in starosti, da stopijo čedalje v večem številu (letos jih je bilo že 3980) v družbo sv. Mohora; posebno pa prosi vse dekanijske in farne predstojnike, da blagovolijo družbo svojim faranom z nova priporočati in za njo prav obilno udov nabrati. Prejeli bodo udje: „Življenje svetnikov in svetnic Božjih“, slovečo Wisemanovo pripoved „Fabiola“, gospodarsko delo „Umni Vinorejec“, „Večernice“, „Koledarček za l. 1868“, in če najde dosti podpore, še kake druge manjše ali večje bukve. Letnina iznaša samo 1 goldinar, dosmertnina pa 15 gld. a. v.; sicer pa naj se blagovoljno pazi: 1. Čas, do ktereje se more za l. 1867 v družbo stopiti, ustanovljen je do 31. majnika, da se berz mudnih spreminjav more potem imenik brez v natis dati in bukve meseca julija razposlati; kdor se še le meseca junija ali poznej oglasi, more za poslani denar samo toliko bukev dobiti, kakor po bukvarnicah ali pa ta znesek za prihodnje leto ostane.

2. Kjer koli je to le mogoče, naj se oglasa-jajo čast. udje in prejemajo bukve po čast. gg. dekanijskih predstojnikih, ker prizadeva-jo posamezne razpošiljatve bukev veliko truda in tudi stroškov; kjer pa vendar le ni mogoče, morejo bukve naravnost po pošti prejeti, samo da se za vsak paket, v kterem so bukve za manj ko šest družnikov, za marko in druge stroške 15 nkr. priloži, stroške za večje pakete družba sama plačuje.

3. Kdor prvič v družbo stopi, naj izreč-no pové, da je nov družnik; vsakdo pa naj naznani mimo svojega stanovanja tudi faro in dekanijo, v katero spada. Imena čast. družnikov z denarjem vred (na oglasila brez denarjev se ne more ozir jemati) naj se pošiljajo pod naslovom „Družba sv. Mohora“ v plačanih listih v Celovec vsaj do konca mesca majnika 1867.

Prečastita duhovščina in tudi drugi domorodci! bodite družbi z besedo in djanjem tudi prihodnje leto krepka podpora, da bo število družnikov če dalje bolj raslo in po njih se množilo tudi število družbinih bukev, vsako leto na svitlo danih.

V Celovcu 10. decembra 1866.

Družbin odbor.